

Nguyễn Thế Duyên

Bàn về cái dâm và cái tục trong thơ Hồ Xuân Hương

Tôi có thấy trong diễn đàn topic “ Theo gót Hồ xuân hương” của bạn Phương hà Phương. Quá vui mừng tôi đã vào đọc topic này vì tôi là một người đặc biệt yêu thích bà. Buồn thay khi đọc xong trang ấy tôi lại thấy buồn. Hóa ra một nữ thi sĩ đứng hàng thứ hai của việt nam chỉ sau có mỗi cụ Nguyễn Du lại không phải ai cũng hiểu bà. Mà đã không hiểu bà thì làm sao có thể theo chân bà được? Thậm chí đọc topic ấy mà hiểu Hồ xuân Hương như thế thì đã làm méo mó hình ảnh của bà. Đây chính là nguyên nhân tôi viết bài này.

Tôi không có ý định phê phán bạn Phương Hà Phương và những bạn đã tham gia vào topic ấy. Quyền viết như thế nào là quyền tự do của các bạn. Ở bài viết này tôi chỉ muốn nêu lên những tinh hoa của thơ bà để mọi người hiểu bà hơn và nếu có định theo phong cách của bà thì phải theo cho đúng để tên tuổi của bà mãi mãi không bị hoen ố. Còn nếu không thì đừng nên để dòng chữ “Theo gót Hồ xuân Hương” để làm cho những người yêu mến bà phẫn nộ.

Nói đến Hồ Xuân Hương là người ta nói đến cái “Dâm” và cái “Tục” trong thơ của bà. Đúng vậy. Những câu như

*Chành ra ba góc da còn thiếu
Khép lại đôi bên thịt vẫn thừa*

Hay

Một lỗ sâu sâu mấy cũng vừa

Hoặc

*Khi đang thẳng cánh bù khi cúi
Chiến đứng không thôi lại chiến ngồi*

Có dâm không? Có tục không?

Rất dâm và rất tục nhưng cái dâm và cái tục ở đây bà dùng nó như một thứ vũ khí để tát vào mặt bọn quan lại thống trị, bọn vua chúa, bọn trí thức ngênh ngáo nhưng đã bị tha hóa về mặt đạo đức. Cái “Chành ra ba góc da còn thiếu” ấy mà làm mát mặt những “Anh hùng” để “che đầu quân tử” Thì thật chẳng có cái tát nào đau hơn. Nhưng cái tài của bà là ở chỗ: Bị tát đau thì đau thật nhưng không nói được. Hiểu thì hiểu là “Cái ấy” nhưng nó lại là cái quạt. Phải là người có con mắt sắc sảo, có đầu óc tinh tế mới nhận được ra những cái giống nhau của hai cái rất khác nhau ấy Tôi đoán chắc với các bạn rằng đến tận ngày nay không phải ai cũng nói chắc được cái phần “Khép lại đôi bên thịt vẫn thừa” Trong câu thơ là phần nào của cái quạt và phần nào của “Cái ấy” đâu. Và còn điều này nữa không hiểu các bạn có nhận ra không? Trong cái quạt chỉ có hai thứ đó là nan quạt và giấy bồi và giấy bồi lúc thì bà gọi nó là da “Chành ra ba góc da còn thiếu” Lúc thì bà lại bảo nó

là thịt “ Khép lại đôi bên thịt vẫn thừa” Chắc rằng ở “Cái ấy” Có một thứ nhìn thì tưởng là thịt nhưng “ Chành ra” Mới biết đó là da. Không biết có đúng không? Các bạn nữ hoặc các bạn nam đã có vợ kiểm tra lại hộ xem. Tôi chưa có vợ nên đoán mò như thế (Đọc đến đây các bạn đừng cho là tôi điều nhất việt nam thư quán nhé. Nếu có điều thì cũng chỉ điều thứ nhì thôi vì thứ nhất đã có người nhận mất rồi). Các bạn thấy chưa muốn học theo bà đâu phải dễ cần phải sắc sảo và tinh tế lắm.

Là một người phụ nữ mà đường tình duyên không mấy thuận lợi lại sống trong một xã hội phong kiến, không thừa nhận tự do yêu đương và người đàn bà nhiều khi bị coi là một thứ đồ chơi bà đã đồng cảm với khát vọng được thương yêu, được hạnh phúc của những người phụ nữ. Những lúc như thế . cái dâm và cái tục của bà đổi khác. Chúng ta thử đọc bài “ Đánh đu “ của bà

*Bốn cộc khen ai khéo khéo trông
Người thì lên đánh kẻ ngồi trông
Trai du gối hạc khôm khom cật
Gái uốn lưng ong ngửa ngửa lòng
Bốn mảnh quần hồng bay pháp phới
Hai hàng chân ngọc duỗi song song
Chơi xuân đã biết xuân chẳng tá?
Cọc nhỏ đi rồi lỗ bỏ không*

Bài thơ phảng phất, Chi phảng phất thôi cảnh sinh hoạt vợ chồng và bà đã ca ngợi nó bằng những hình ảnh bay bổng,

Bốn mảnh quần hồng bay pháp phới

Đôi hàng chân ngọc đuổi song song

Không có một chút dâm, không có một chút tục nào ở đây .Bà ngoại ca nó bằng tất cả những khao khát được ái ân , được thỏa mãn mà người đàn bà mong muốn. Đọc câu “Gái uốn lưng ong ngửa ngửa lòng” của bà ta cảm nhận được sự thỏa mãn, cảm nhận được khát vọng yêu đương toát lên trong câu thơ. Cả bài thơ như một bức tranh trong sáng và đẹp đẽ. Nếu ai đó còn muốn nói đến cái tục trong câu “Trai du gỏi hạc khom khom cật” của bài thơ thì cũng đành phải nói rằng đây là bức ảnh Nude nhưng là Nude nghệ thuật. Nhưng câu kết của bài thơ lại đột nhiên lắng xuống

Cọc nhỏ đi rồi lỗ bỏ không

Xa xót quá cho thân phận người đàn bà trong chế độ cũ. Một sự đồng cảm? Không ! hơn thế nữa. Một tiếng thở dài chất ra từ chính cuộc đời bà. Đọc thơ HỒ xuân Hương chúng ta bắt gặp không ít những sự đồng cảm như thế

Nhấn nhủ ai về thương đầy với

Thịt da ai cũng thế mà thôi

Một cô gái yếu ớt muốn chống lại cả một xã hội hủ bại. Một người đàn bà muốn đứng lên đòi lại cho mình, cho giới của mình quyền được khao khát. Quyền được yêu đương, quyền được thỏa mãn. Người đàn bà ấy đã dùng đến một thứ thuốc nổ, đó là cái dâm và cái tục để muốn phá bỏ đi cái trật tự xã hội cũ. Cái dâm và cái tục của bà trở thành một thứ vũ khí, một phương tiện để chiến đấu cho một mục đích chứ không phải là cái dâm, cái tục thô thiển mà các bạn trong topic “Theo gót Hồ Xuân Hương” đã nghĩ

Văn hóa phương đông của chúng ta cố tránh nói đến hai từ tình dục. Chính

những vị được gọi là “Hiền nhân” “Quân tử” sau khi đã thỏa thuê với năm
thê bảy thiếp, những vua chúa với ba trăm cung nữ, sáu trăm cung tần sau khi
đã no xôi chán chè thì lại mặc bố quần áo đạo đức “ Eo ơi Kinh quá. Ai lại
nói đến cái ấy” và bà đã vạch mặt bọn đạo đức giả ấy

Chúa dẫu vua yêu một cái này

Hay

Hiền nhân quan tử ai mà chẳng

Mỗi gói chồn chân vẫn muốn trèo

Muốn nói gì thì nói tình dục đóng một vai trò cực kỳ quan trọng (Nếu như
không muốn nói là nhất) trong hôn nhân và trong cuộc sống. Bà là người
duy nhất nói thẳng điều đó và ca ngợi nó, Chúng ta đọc lại bài “ Chơi đèn
Khán xuân”

Êm ái chiều xuân đến khán đài

Lâng lâng chẳng bận chút trần ai

Ba hồi chiều mộ xuân gằm sóng

Một vũng tang thương nước lộn trời

Bể ái nghìn trùng khôn tát cạn

Nguồn ân muôn trượng dễ khơi vơi

Nào nào cực lạc là đâu tá

Cực lạc là đây chín rõ mười

“Ba hồi chiều mộ xuân gằm sóng” Ba từ” xuân gằm sóng” đã ai diễn tả được
cái đam mê, Cái mãnh liệt, Cái khát khao trào dâng được như thế chưa kể cả
các nhà thơ hiện đại ngày nay? Chưa ai cả. Bà là người duy nhất dám nói
đến những khát khao trần tục của con người

“Một vũng tang thương nước lộn trời” Có một thứ bé lắm chỉ là một cái vũng nhỏ thôi nhưng có thể làm đảo lộn cả đất trời. Câu thơ có tính khái quát quá sâu sắc . Nó đúng cho từng cá nhân chúng ta nhưng cũng đúng cho cả một xã hội. Đọc hai câu này tôi lại nhớ đến câu “

Nhất tiểu khung nhân thành

Tái tiểu khinh nhân quốc

Của nhà thơ Đường xưa. Kể thì đó là một câu thơ hay nhưng còn lâu lắm câu thơ ấy mới sánh được hai câu của bà.

Tôi dẫn bài thơ này ra để các bạn có thể dễ dàng nhận thấy đặc điểm cái “Dâm” và cái “Tục” trong thơ của bà. Khi bà dùng cái dâm và cái tục để làm vũ khí thì bà tả “Cái ấy” rất rõ, rất sắc nét ai cũng nhận ra rồi mang” Cái ấy” chum vào mặt một kẻ nào đó

“Chành ra ba góc da còn thiếu

Mát mặt anh hùng khi tắt gió

-----à

Khép lại đôi bên thịt vẫn thừa

Che đầu quân tử lúc sa mưa

Hoặc

Cửa son đỏ loét tùm hum nóc

Hiền nhân quân tử ai mà chẳng

à

Hòn đá xanh rì lún phún rêu

Mỗi gồi chôn chân vẫn cố

trèo

Còn khi bà dùng cái dâm và cái tục để ca ngợi tình dục, tình yêu thì bà không bao giờ tả “Cái ấy”. Nếu có nói đến những bộ phận trên thân thể

người đàn bà thì bà lại tả nó một cách ẩn dụ đầy nên thơ và lãng mạn. và bà khẳng định

Nào nào cực lạc là đâu tá?

Cực lạc là đây chín rõ mười

Với ý thức mà chúng ta tạm gọi là “Dùng cái dâm và cái tục “ để ca ngợi người phụ nữ, ca ngợi tình yêu và tình dục vô tình bà đã vẽ được một bức tranh khỏa thân đẹp nhất và có thể nói là duy nhất trong văn thơ cổ điển việt nam . Chắc có bạn sẽ phản đối tôi và dẫn ra câu

Rõ ràng trong ngọc trắng ngà

Dầy dầy đực sẵn một tòa thiên thai

Của cụ Nguyễn Du trong truyện kiều. Nhưng theo tôi đây chưa phải là một bức tranh khỏa thân. Cụ Nguyễn Du vẽ Kiều qua chiếc rèm mỏng của buồng tắm Trong bài “ Vịnh thiếu nữ ngủ ngáy” thân thể người phụ nữ được bà tả bằng những hình ảnh đầy điểm lệ

Đôi gò bông đảo sương còn ngậm

Một lạch đào nguyên suối chứa thông

Hãy đặt “Một lạch đào nguyên suối chứa thông” Bên cạnh “Cửa son đỏ loét tùm hum nóc” bạn sẽ nhận ra có hai Hồ xuân Hương trong một thân hình. Một Hồ xuân Hương đấu tranh và một Hồ xuân Hương của ái tình

Nhưng dù bất cứ là Hồ xuân Hương nào thì trong thơ của bà cũng “ Tục mà không tục. Dâm mà không dâm, trong tục có thanh và trong thanh có tục”.

Đây là một nghệ thuật đã đưa bà lên vị trí nhất nhì trong các nhà thơ Việt Nam.

Tôi rất băn khoăn khi đặt bà dưới cù Nguyễn Du bởi vì kể ra Hồ xuân Hương đoạt nhiều cái nhất hơn cù Nguyễn Du

Thứ nhất—Bà là người duy nhất với phong cách dùng cái đậm và tục để viết về cuộc đời thì trước bà không có ai và sau bà cũng không có ai (Tất nhiên những bạn đang học theo bà thì không kể). Bà là người duy nhất. Còn với cù Nguyễn Du thì khác, cái cơ bản để tạo nên văn phong của Nguyễn Du là lời thơ đẹp đến mức mỹ lệ. Dùng cảnh tả tình, Hình ảnh chọn lọcV...v...Nhưng có một điều Nguyễn Du không phải là duy nhất. Có một truyện nôm khuyết danh, truyện Hoa tiên. Lời thơ cũng cực đẹp phảng phất như truyện kiều đến nỗi người ta còn cho rằng Nguyễn Du học ở Hoa tiên và viết nên truyện kiều. Điều đó đúng hay không thì ở đây ta không bàn đến. Nhưng có một điều khẳng định : “về Phong cách viết thì Nguyễn Du không phải là duy nhất”.

Không phải tìm kiếm đâu xa đọc chính phụ ngâm của Đoàn thị điểm ta thấy thơ bà cũng đẹp chẳng thua truyện kiều là mấy

Thứ hai—Về ngôn ngữ thơ: Thơ Nguyễn Du đẹp , mỹ lệ nhưng ông không tạo ra được một ngôn ngữ của riêng mình. Từ ông dùng vẫn là những từ thông thường mà ta vẫn dùng . Nhưng với Hồ xuân hương thì khác Phải nói rằng bà là người duy nhất sáng tạo ra những từ ngữ mà từ trước đến nay không ai dùng. Những từ này vô cùng độc đáo và thú vị

Đêm khuya tởm các một đôi hồi

Từ tởm các không phải là tuyệt bút nữa mà phải gọi là thần bút Hay câu “Thân này đâu đã chịu già tom” Chữ “già tom” Hoặc từ “Khéo khéo phòm” trong câu “Bày đặt kìa ai khéo khéo phòm” trong bài động Hương tích”

V....V..

Những từ như thế là rất mới lạ đã nâng tiếng việt lên thêm một nấc thang mới

Thứ ba—Về tính nhân văn –Đồng cảm với người đàn bà thì có rất nhiều nhà văn, nhà thơ mà không cần nói thì các bạn cũng đã biết. Nhưng xây dựng nên hình tượng người đàn bà mà bóng của nó trùm lên trên bóng của những người đàn ông thì bà là người duy nhất.

Thân này ví đổi làm trai được

Sự nghiệp anh hùng há bấy nhiêu?

Hay

Cái tội trăm năm chàng chịu cả

Mảnh tình một khối thiếp xin mang

Hình ảnh người đàn ông, đáng mày râu, trở thành vô cùng thảm hại khi bà hạ bút viết một câu

Bố cu lỏm ngóm bò trên bụng

Và điểm cuối cùng dám nói lên khát vọng luyện ái. Đề cập đến vấn đề tình dục như một nhu cầu, một khát vọng của con người thì bà cũng là người duy nhất và bà đã đi trước thế hệ của bà hàng vài trăm năm

Ở bài này tôi chỉ hạn chế trong vấn đề cái dâm và cái tục trong thơ Hồ Xuân Hương thôi vì về bà còn nhiều điều đáng nói lắm.

Nói đến hồ xuân Hương là người ta nói ngay đến cái dâm, cái tục nhưng xin

các bạn nhớ cho rằng những bài như bài cái quạt trong thơ hồ xuân Hương ít lắm chỉ có khoảng dăm bảy bài thôi nên giá trị của thơ bà không chỉ nằm trong cái dâm , cái tục đâu mà sao các bạn chỉ học theo bà cái dâm cái tục ấy?. Học theo hồ xuân Hương là học theo những tình hoa của bà. Cái dâm, cái tục chỉ là một phần rất nhỏ (Và cũng chỉ là cái vỏ để chở bao nhiêu Đạo bên trong các bạn ạ)

Hà nội 8—9--2009

Nguồn: Tác giả/ VNthuquan - Thư viện Online
Được bạn: Ct.Ly đưa lên
vào ngày: 30 tháng 10 năm 2009